

Hova fordulunk vissza...

Thurzo, Igor: Kam sa to vraciame... = Slovenské pohľady, 4. r.+120. 2004. 4. no. 1-4. p.

A kollektív emlékezet visszaszorult. A fiatalok történelem iránti érdeklődése csökken, néha azt sem tudják, ők maguk kik. Napjainkban keresik azokat a módszereket, hogyan lehet a történelmet közel hozni az emberekhez, de melyik történelmet?

Néhány évvel ezelőtt Szlovákiában új egyház alakult pravoszláv alapon a Nagy-Morva uralkodó, Bölc Rastislav tiszteletére. A vallás követői ráébredtek arra, hogy ő milyen meghatározó szerepet játszott az európai kereszténység történetében. Nélküle Cirillről és Metódról sem beszélhetnénk. A két térítő évszázadokkal megelőzte korát, kultúrát kezdtek építeni az emberek és nemzetek egyenjogúságának elve alapján. Vezetésük alatt a Nagy-Morva Birodalom Európa kulturális bástyája lett, pillére egymással vetélkedő két részre szakadó világnézetnek. A Nagy-Morva Birodalom küldetése hasonlatos volt a jezsuiták dél-amerikai tevékenységéhez, melynek keretében a „keresztény egyenlőség” elve alapján köztársaságot akartak létrehozni.

T. G. Masaryktól származik a mondás, miszerint: „az államokat a létrehozó ideológia tartja össze.” Európában két, több évszázada létrejött és folyamatosan fennálló demokratikus köztársaság létezik: San Marino és Svájc. A demokráciákat nevezhetjük „az igazságos uralkodók hazájának” is. Európát általánosságban a demokráciák bölcsőjének nevezik, gondoljunk csak az ókori görög vagy római demokráciákra, illetve a Bibliából ismert, a Földközi-tenger partvidékén létrejövő mózesi demokráciára, ahol a törvény előtti egyenlőség, a szolidaritás, a szociális igazságosság érték volt.

A mi uralkodónk nem volt igazságos, mikor külföldi nyomásra kikergette országából a testvéreket, ennek a hibás döntésnek a következményeit napjainkig viseljük.

A szlávok (így a szlovákok is) a mai Európa letéteményesei voltak, védték azt a tatároktól, törököktől, a napóleoni hadsereg és a nemzetiszocialista önkény ellen. A szlávok sokszor voltak, és talán most is rajta vannak néhány nagyhatalom etlapján.

Cirill és Metód tevékenysége napjainkig az érdeklődés középpontjában van. Reinhard Heydrich – SS. Obergruppenführer Cseh- és Morvaország protektora 1941. szeptember 28-án úgy nyilatkozott, hogy „Cseh- és Morvaország története során mindig a némettség bástyája volt, amit Cirill és Metód vallási palást alatt akart elszakítani a német övezettől (szimbolikus jelentőséggel bír, hogy Heydrich merénylői a prágai Szent Cyrill és Metód székesegyházban rejtőzködtek).

Cirill és Metód munkássága írásos formában a Matica Slovenská létrehozása kapcsán és Ján Hollý művében élt tovább, működésük után 1000 évvel is. A szlovák Memorandum mozgalom idején Ján Francisci így fogalmazott: „ez a szlovák nemzet első gyűlése a Nagy-Morva Birodalom bukása óta”. A Memorandum-mozgalom a svájci közvetlen demokrácia mintájára adott hangot a nemzet akaratának, szervezett forma és politikai pártok nélkül. Az egyedüli problémát a demokratikus mozgalom központja okozta, mivel Túrócszentmárton spontán módon vált a kinyilvánított akarat centrumává és az apró, egyszerű házból álló kisvárosban nem voltak udvari hivatalok, fényes főúri paloták, franciakeretek, a város nem rendelkezett királyi kiváltságokkal sem, ezáltal éles ellentétben állt az állami főhatalommal és annak struktúrájával rendelkező uralkodó osztállyal. Az ősi

köz társaságok szimbólumai San Marinóban a vár, Svájcban a klasszikus árkádsor, ilyen szimbólumokkal Túrócszentmárton nem rendelkezett, de nem is volt rá szüksége.

A szlovák demokrácia történetét vizsgálva mindenképpen meg kell említenünk Štúr, Hurban és ellenlábasuk, Kossuth nevét.

Az igazságos uralkodók ritkák, a feudális uralkodók és a kiváltságos osztályok hajlamosak a despotizmusra. A történelmi Magyarország az arisztokrácia paradicsoma volt, melyben a szűk kiváltságos réteg gyakorolta a hatalmat az elnyomott nép felett. A történelmi Magyarország egész történetén átvonult az arisztokrácia uralkodó-, polgár-, népel lenessége. Kossuth ehhez még hozzáadta a nemzeti büszkeség pátoaszát, a fanatizmust és az egyediséget, melyben a kiváltságos nép uralkodik az ország többi kiváltságoktól megfosztott népei felett. A történelmi Magyarország a kiegyezés után (1867), fennállása utolsó évtizedeiben skanzenje volt a hanyatló, korrump rezsimnek, melyben paradox módon a hatalmat birtokló kiváltságos rendek a gyönyörű Duna-parti Parlamentben ülészttek. A történelmi Magyarország bukása után, rövid intermezzo után a még sötétebb Horthy-korszak következett az első zsidóellenes törvényekkel, és a szomszédos országok elleni területi követelésekkel. Ebben az időben emeltek szobrot Kossuth Lajosnak, Rozsnyón.

A második világháború a szövetségesegek győzelmével zárult a náciista, horthysta rezsim felett, ebben a győzelemben komoly szerepet játszottak a szlovákok otthon a Szlovák Nemzeti Felkelésben, külföldön az angliai légi csatában, a nyugati és a keleti fronton, Jugoszláviában és a varsói felkelésben való közreműködésükkel, s voltak szlovákok a Heydrich elleni merénylet résztvevői között is.

A Történelmi Magyarország ellen harcolt – győzelmesen – Milan Rastislav Štefánik, aki a nagy múltú alföldi gimnáziumban, Szarvason érettségizett. Emlékeére 1991-ben mellszobrot avattak a szarvasi szlovák iskola falán. Az iskola tavalyelőtt kezdődött rekonstrukciója során időlegesen eltávolított szobor azóta sem került vissza a helyére.

Rozsnyón azonban Kossuth szobra újra áll. Azaz Kossuth igen, ám Štefánik, Cirill és Metód nem.

Kossuth rozsnyói szobra tán egy nosztalgikus visszarévedés a múltba, egy 1945 előtti vagy tán 1918 előtti világba? Azon erők, melyektől nincs távol a fanatizmus tradíciója, akiket nem zavarna a horthysta rezsim rehabilitációja, biztos nem fognak protestálni emiatt. Hol vannak ekkor a demokratikus európai tradíciók? A folyók nem tudnak visszafelé folyni...

Cirill és Metód a történelemben, napjainkig a haladást, a fejlődést szimbolizálják. Cirill (Konstantin) szavaival élve „...a párbeszéd tisztelet a partner, az ember iránt...”. Az az egyenlőség a népek, nemzetek között, egyenlő mérték szegények, gazdagok, erők, gyengék számára. Demokrácia a gyakorlatban.

Lehet, hogy nem vagyunk tisztában azzal, hogy mekkora kincs birtokában vagyunk. Mit ér hogy Cirill és Metód szerepel az Alkotmány preambulumban, ha a közös történelmi tudatunk üres vagy ballaszttal teli, s szívünkben kicsinyes viszálykodás uralkodik.

Azt gondolom, Cirill és Metód gondolkodásmódjának, gondolatainak a felhasználása sok mai problémánkra is megoldást nyújtana.

Mindenki érdeme szerint...

Lesfalvi Tibor